

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
Βρυσακίου 15 & Κλάδου, 105 55 Αθήνα
τηλ.: 210 3215 146/fax: 210 3215 147
e-mail: sadas-pea@tee.gr • www.sadas-pea.gr

‘ARCHITEKTONES’
JOURNAL OF THE ASSOCIATION OF GREEK ARCHITECTS
Issue 80, Cycle B, July/August 2010
Vrysakiou 15 & Kladou, 105 55 Athens
tel.: +30 210 3215 146/fax: +30 210 3215 147

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Ευάγγελος Λυρούδης**
Αντιπρόεδρος: **Γιώργος Νικολάου**
Γεν. Γραμματέας: **Μαρία Κουρμπανά**
Ειδ. Γραμματέας: **Μυρτώ Δεσποτίδη**
Ταμίας: **Γαρυφαλιά Κοσμόγλου**
Μέλη: Δημήτρης Δούμας
Αντώνης Μασούνης
Δημήτρης Μαραβέας
Κώστας Μπαρδάκης
Κώστας Μπελιμπασάκης
Θανάσης Μπούμης
Γιάννης Πάνου
Ισίδωρος Σέμψης
Κώστας Τζατζάνης
Βασίλης Χατζηκίδης

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ-ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Ευάγγελος Λυρούδης

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν
τις απόψεις των συντακτών τους.
Οι επίσημες θέσεις του ΣΑΔΑΣ και των άλλων
Συλλόγων Αρχιτεκτόνων δημοσιεύονται στη
στήλη Δραστηριότητες του συλλόγου.

Τιμή τεύχους 0,003 €

ΕΚΔΟΤΗΣ

Σωτήρης Δημακόπουλος
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΔΟΣΗΣ-ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΗ 3D Σ. Δημακοπούλου & ΣΙΑ ΕΕ
Καρνεάδου 20, 163 46 Ηλιούπολη
τηλ.: 210 9235 487-9
fax: 210 9222 743
ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
Όλγα Σπμαιοφορίδου
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Γιώργος Καλομηνίδης
ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
Βιργινία Παυλίδου
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΩΝ
Λάμπης Δορλής
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
Αρετή Κατή
Μέλπω Παπαδοπούλου
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
Νίκη Δανιηλίδου
DTP SERVICE

Sharpen

ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
Αφοι Αθ. Τσακίρη ΑΕ
Κηφισού 18 ΑΘΗΝΑ
τηλ.: 210 5124 578, 210 5126 570
ΑΠΟΣΤΟΛΗ: Ευάγγελος Μοσχόφης

Εξώφυλλο: Φωτ. Αλέξανδρου Κλειδωνά

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ακριβή Αναγνωστάκη
Όλγα Βενετσιάνου
Στέλιος Γιαμαρέλος
Αριστοτέλης Δημητρακόπουλος
Μαρία Δόξα
Διονύσης Καννάς
Νεκτάριος Κεφαλογιάννης
Αλέξανδρος Κλειδωνάς
Ειρήνη Κουφέλη
Παναγιώτης Κουμουندούρος
Αμαλία Κωτσάκη
Έλενα Λαϊνά
Μιχάλης Λεφαντζής
Άννα Μελανίτου
Ναταλία Μπαζαίου
Βασιλική Παναγιωτοπούλου
Μάρω Σίνου
Ελένη Χρυστέα
Φραγκίσκα Χρυσολούρη

Υπεύθυνοι από Δ.Σ.:
Μυρτώ Δεσποτίδη
Γιώργος Νικολάου
Γραμματεία Σ.Ε.: **Στέλλα Ρίζου**

Η Σ.Ε. ενημερώνει όλους τους συναδέλφους που επιθυμούν να αποστείλουν υλικό, να τηρούν τις αναγκαίες τεχνικές προδιαφές που ισχύουν για το περιοδικό. Κάθε συνάδελφος που εκδηλώνει την πρόθεσή του για αρθρογραφία στα προγραμματισμένα αφιερώματα πρέπει να αποστείλει πρώτα ενημερωτική περίληψη του άρθρου του. **ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΜΕΝΑ ΣΕ CD ΚΑΙ ΝΑ ΣΥΝΟΔΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ PRINT-OUT ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ. ΓΙΑ ΑΡΘΡΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΩΝ Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΥΜΑΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ 1000-1200 ΛΕΞΕΙΣ (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΠΟΜΠΩΝ Η ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ), ΓΙΑ ΑΡΘΡΑ ΕΠΙΚΑΙΡΩΝ 700 ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ 400 ΛΕΞΕΙΣ. ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΗ Σ.Ε. ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΝΑ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΜΟΝΟ ΣΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ. ΤΟ ΙΔΙΟ ΙΣΧΥΕΙ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.** Θα είναι πολύ χρήσιμο για όλους το περιοδικό να **ΔΙΑΒΑΖΕΤΑΙ** και να ασκείται κριτική για το περιεχόμενο και την εμφάνισή του από όλους τους συναδέλφους.

Περιεχόμενα

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

- 12 «Δραστηριότητες Δ.Σ. ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ»
17 «Ημερίδα “ΓΟΚ”»
21 **Μ. Καρδαμίτση-Αδάμη**, «Αλεξάνδρα Πασχαλίδου-Μωρέττη»
23 **Γ.Μ. Σαρηνιάννης**, «Γρηγόρης Διαμαντόπουλος – ο ασυμβίβαστος αγωνιστής»
25 **Σ. Γιαμαρέλος**, «Το στοίχημα του Κέντρου Αρχιτεκτονικής Μεσογείου»

Α Φ Ι Ε Ρ Ω Μ Α

Η αρχιτεκτονική (μέσα) στην κρίση

[Επιμέλεια: Π.Κ. Κουμουندούρος]

- 28 **Α. Αναγνωστάκη**, «ΠΩΛΕΙΤΑΙ. ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΙΜΩΝ. ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΑΣΤΕ»
31 **Π.Κ. Κουμουندούρος**, «Ο Πλούτος της Αρχιτεκτονικής vs της «Αρχιτεκτονικής» του Πλούτου»
35 **Α. Καλαντιδης**, «Η πόλη της κρίσης: Νέες προκλήσεις για τον αστικό σχεδιασμό στο Βερολίνο»
37 **Ν. Κεφαλογιάννης**, «Ο μετασχηματισμός της Βαρκελώνης σε μια καπιταλιστική πόλη»
40 «Οι απόψεις των συναδέλφων για την κρίση»

Η μεγάλη παγκόσμια κρίση που ξέσπασε τα τελευταία δυο χρόνια ήταν επόμενο να ταρακουνήσει συθέμελα και την Αρχιτεκτονική παντού και ασφαλώς στη χώρα μας. Έντονοι οι πάσης φύσεως προβληματισμοί δεν μπορούσαν να αφήσουν «αδιάφορο» ή «ουδέτερο» και το περιοδικό *Αρχιτέκτονες*. Άλλωστε τα φαινόμενα απαξίωσης της Αρχιτεκτονικής και του Αρχιτέκτονα στη χώρα μας καλά κρατούν, αρκετά χρόνια τώρα.

Η εύλογη ανησυχία όλων μας ειδικά αυτόν τον καιρό για τα τεκταινόμενα, για όσα ο Άρης Κωνσταντινίδης και πάλι θα αποκαλούσε «Άθλια Επικαιρότητα», ή η γνωστή ρήση «Εκδικήθηκαν μίαν πόλη που έθρεψε μίαν εξέγερση» του Αριστομένη Προβελλέγγιου για την Αθήνα (που δεν λέει να καταλαγιάσει), θα πρέπει να βρει μίαν ελάχιστη «εκ βαθέων» ανταπόκριση από κάθε συνάδελφο.

Το Πρώτο Μέρος του αφιερώματος συγκροτείται από τέσσερα κύρια άρθρα, δύο από τα οποία καλύπτουν την ελληνική επικαιρότητα αλλά και γενικότερες πτυχές του θέματος διαχρονικά, ενώ τα άλλα δυο, ως αντίστιξη σε αυτή, παρουσιάζονται οι περιπτώσεις δυο ευρωπαϊκών πόλεων, της Βαρκελώνης και του Βερολίνου και πως αυτές αντιμετωπίζουν την κρίση σήμερα και γενικότερα.

Στο Δεύτερο Μέρος η «κρίση» τίθεται στην «κρίση» περισσότερων συναδέλφων, στους οποίους απευθυνθήκαμε δειγματοληπτικά για να μας μεταφέρουν επιγραμματικά τις απόψεις τους απαντώντας στο κοινό ερώτημα :

Με αφορμή τα φαινόμενα της διεθνούς οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής κρίσης, ζητάμε από τους συναδέλφους (σε 400 λέξεις συνολικά), να μας διατυπώσουν την άποψή τους στο πώς βιώνουν σήμερα οι Έλληνες Αρχιτέκτονες τα φαινόμενα αυτά και πώς βλέπουν να επιδρούν στη Αρχιτεκτονική παραγωγή στη χώρα μας.

Προσπαθήσαμε να δοθεί ο λόγος σε νέους κυρίως συναδέλφους. Η ανταπόκριση ήταν πολύ ενθαρρυντική και ασφαλώς το «θέμα» δεν εξαντλείται εδώ. Ευελπιστούμε ότι κάποια από τα κείμενα θα αποτελέσουν έναυσμα για την συμμετοχή στο 11^ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο το 2011 ή με αφορμή την πολυσυζητημένη κρίση θα προκαλέσουν ανάλογες ενέργειες/δράσεις για την Αρχιτεκτονική στη χώρα μας.

Το στοίχημα του Κέντρου Αρχιτεκτονικής Μεσογείου

Στέλιος Παμαρέθος, αρχιτέκτων

Μολονότι ο τελευταίος χειμώνας ήταν από τους θερμότερους των τελευταίων ετών, αποδείχθηκε εξαιρετικά βαρύς για το Κέντρο Αρχιτεκτονικής Μεσογείου. Έπειτα από 13 συναπτά έτη πολιτισμικής προσφοράς, το ΚΑΜ έφτασε στο σημείο να λειτουργεί διαθέτοντας μονάχα έναν μόνιμο υπάλληλο, με αποτέλεσμα να απειλείται η ίδια του η επιβίωση.¹ Κι όμως, όποιος βρισκόταν στους χώρους του μόλις λίγους μήνες αργότερα, δεν αντιλαμβανόταν τίποτα από όλα αυτά – τουναντίον, απολάμβανε ένα από τα πιο δραστήρια καλοκαίρια του Κέντρου. Το ΚΑΜ έδειξε έμπρακτα πως μπορεί να κερδίσει το στοίχημα των καιρών. Το ενδιαφέρον δε που προσήλκυσε τα γεγονότα και οι δράσεις που φιλοξένησε ξεπέρασε κατά πολύ την εμβέλεια του τοπικού.

Ανταποκρινόμενο θετικά στην πρωτοβουλία μιας δραστήριας ομάδας νέων συναδέλφων και του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Χανίων, το ΚΑΜ άνοιξε πρώτα τις πύλες του για να φιλοξενήσει τις δημόσιες συζητήσεις και τις λοιπές δραστηριότητες που έλαβαν χώρα στα πλαίσια του “P-Public” (18-21 Ιουνίου). Σκο-

πούοντας να επαναπροσδιορίσουν την έννοια του ανοικτού δημόσιου χώρου και με γνώμονα την ποιότητα της καθημερινής μας σχέσης με αυτόν, οι συμμετέχοντες δεν περιορίστηκαν στις πνευματικές ζυμώσεις των διαδραστικών παρουσιάσεων εντός του Κέντρου, αλλά αναζήτησαν και μία βιωματική σχέση με τον δημόσιο χώρο της πόλης των Χανίων με επιτόπια δρώμενα και παρεμβάσεις.

Εν είδει ευαίσθητου σειсмоγράφου που συλλαμβάνει τις δονήσεις της εποχής του, το καλοκαιρινό εργαστήριο αρχιτεκτονικής του ΚΑΜ, που φαίνεται να έχει γίνει πλέον θεσμός, αποτόλμωσε εφέτος να αναμετρηθεί ρητά με την «κρεωκοπία της αρχιτεκτονικής». Πράγματι, το «ρήγμα στον πάγκο» (bankruptcy) των συναλλαγών επιτάσσει τον επαναπροσδιορισμό των «προεπιλογών» (default) της αρχιτεκτονικής. Μολονότι συχνά μετεωριζόταν ανάμεσα σε μία γενική προσπάθεια διερεύνησης της κατάστασης της κρίσης στη σχέση της με την αρχιτεκτονική, καθώς και τις θεσμικές αλλαγές που αυτή φαίνεται να επιφέρει, και στον ενίοτε βεβιασμένο περιορισμό της σε μία συγκεκριμένη σχεδιαστική απόκριση στην πρόκληση του εγκαταλελειμένου κελύφους του παλιού κτηρίου του ΟΤΕ των Χανίων, το δεκαήμερο εργαστήριο (17-26 Αυγούστου) αποτέλεσε μία από τις λιγοστές έως σήμερα συνειδητές απόπειρες να προσεγγιστεί ευθέως η τρέχουσα συγκυρία με μία ειλικρινά διερευνητική διάθεση, που ελπίζουμε πως έχει ήδη προλειάνει το έδαφος για ανάλογες πρωτοβουλίες.

Σημαντική ήταν, τέλος, η διεθνής συμμετοχή στο 5ο εργαστήριο της ομάδας αρχιτεκτονικής θεωρίας της Ευρωπαϊκής Εταιρείας για την Αρχιτεκτονική Εκπαίδευση (EAAE/ENHSA), που διοργανώθηκε από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πολυτεχνείου Κρήτης και φιλοξενήθηκε στο ΚΑΜ, με τίτλο: «Επι-φάνεια. Η ψηφιακή υλικότητα και η νέα σχέση του βάθους με την επιφάνεια ως πρόκληση για την αρχιτεκτονική εκπαίδευση». Η θεματοποίηση της σχέσης του ψηφιακού με το υλικό και του βάθους με την επιφάνεια συνέβαλε τελικά στην εναργή ανάδειξη των εντάσεων των διαφορετικών προοπτικών που αναπτύσσονται στα πλαίσια των σημερινών προγραμμάτων σπουδών των ευρω-

ήταν και αυτή μια συνιστώσα της «Άνθησης του '60».

Ο Διαμαντόπουλος, έφερε μαζί του την εμπειρία της εφαρμοσμένης πολεοδομίας στη Γερμανική Λαοκρατική Δημοκρατία, στην οποία είχε και ο ίδιος μετάρχει, πάντα γκρινιάζοντας για όλα και κριτικάροντας τα πάντα. Οι εισηγήσεις της ΕΜΟΚΑ, έδιναν γενικές λύσεις στη συνολική οργάνωση του Λεκανοπεδίου, αυτό που θεσμοθετήθηκε στραβά στη διαίρεσή του σε «διαμερίσματα» 25 χρόνια αργότερα (σχέδιο «Αθήνα 2000» επί Υπουργίας Στ.Μάνου το 1978, με την οργάνωση του Λεκανοπεδίου σε 9 διαμερίσματα), απέφευγαν όμως σκόπιμα, (και το έλεγαν με έμφαση), να δώσουν «αρχιτεκτονικές λύσεις», τρόπο δόμησης, χαμηλή ή υψηλή δόμηση και άλλα παρόμοια, τόνιζαν όμως τον εμπλουτισμό της πόλης με δημόσιες κοινωνικές χρήσεις, σχολεία, πράσινο, κέντρα.

Η μετά το Συνέδριο δράση του Γρηγόρη, συνεχίστηκε με συνέπεια στα ίδια πλαίσια, τα βίωσα ξανά για λίγο διάστημα συνεργαζόμενος μαζί του, πάλι σε πολυπληθή ομάδα, του ΤΕΕ αυτή την φορά, για τους σεισμούς του 1981: αριστερή κατεύθυνση, άμεσες λύσεις, επιστημονική εντιμότητα, και φυσικά το ίδιο βλέπει κανείς και στην όλη σταδιοδρομία του, έχει άλλωστε από όλους τονιστεί με έμφαση, και είναι περιττό να το επαναλάβω, ο λόγος που στο σημειώμά μου αυτό έδωσα έμφαση στη δεκαετία του '60, είναι γιατί ίσως για πολλούς να είναι άγνωστες πολλές πτυχές του, ελπίζω να έγινε σαφές και από εκείνη την εποχή η αγαπητή προσωπικότητα του Γρηγόρη, αριστερός, γκρινιάρης, δύσκολος, αλλά άξιος στην επιστήμη του, δραστήριος και οργανωτής, και πάντα έντιμος.

δρος την εποχή του Συνεδρίου) ο Διονύσης Ζήβας, άνθρωπος ήπιος και όπως πάντα χωρίς να προβάλλει ή να προωθεί τις πολιτικές του πεποιθήσεις, είδε όμως τον αναγκαίο στόχο του Συνεδρίου «να μιλήσουν επιτέλους όλοι για την Αθήνα» τον ενστερνίστηκε και τον προώθησε. Κινητοποιήθηκαν πραγματικά όλοι: Προκόπης Βασιλειάδης Κωνσταντίνος Δοξιάδης, οι οποίοι και αποτέλεσαν με την ΕΜΟΚΑ την τρόικα του Συνεδρίου, πλαισιούμενοι από πολλούς και γνωστούς σχετικούς επιστήμονες: Ιωάννης Τραυλός, Α. Παπαγιαννόπουλος-Παλαιός, Αχιλλέας Σπανός, Αντώνης Τρίτσης, Νίκος Κατοχιανός, Κίμων Λάσκαρης, Τάκης Ζενέτος, Μιχάλης Δωρής και άλλοι. Το Συνέδριο άφησε εποχή, και οι εισηγήσεις του μελετώνται ακόμη και σήμερα και εφαρμόζονται.

Οι δύο εισηγήσεις της ΕΜΟΚΑ, συντάχθηκαν με την καθοδήγηση του Γρηγόρη, από πλειάδα επιστημόνων της τότε Αριστεράς: Ίων Μπούζεμπεργκ, Αργυρώ Γκαμίνη, Μπέττυ Βακαλοπούλου, Εύα Πατίκη, Νάρκισσος Πετριόλι, Έφρη Χαλκιά, Ιωσήφ Κοέν, Μάρω Κοσιώνη, Αιμίλιος Ζαχαρέας, Δανάη Κακουσαίου, Κ. Τσουκαλάς και άλλοι, 28 συνολικά. Το επαγγελματικό του γραφείο ήταν το «στρατηγείο» όπου παίρνονταν οι αποφάσεις αλλά και εκπονούνταν οι δύο εισηγήσεις, γινόταν ο χαμός, και παράλληλα ο «στρατηγός», στον ίδιο χώρο, ασκούσε και το επάγγελμά του – τους πελάτες του, τους έπαιρνε σε ένα δωμάτιο στο βάθος, μια και το γραφείο του το είχε δώσει στο Συνέδριο, σε κάποια φάση πέρασε ως πελάτης και ο Μίκης (του έχτιζε τότε το σπίτι στο Βραχάτι ο Γρηγόρης) και κάποια «συνοδοιπόρος» συνάδελφος από το Συνέδριο τρομοκρατήθηκε, και είπε «θα μας δέσουν όλους!». Δύσκολες εποχές, και παρ' όλα αυτά ο Γρηγόρης μας μάζεψε όλους, κομμουνιστές, εδαίτες, απλούς αριστερούς, «συνοδοιπόρους» και «συμπαθούντες»: όλους!

Θα πρέπει κανείς να έχει βιώσει αυτήν την εποχή για να καταλάβει το κλίμα εκείνο, από την μια το κλίμα της «άνθησης του '60» και από την άλλη οι ανοικτές ακόμη πληγές του Εμφύλιου και της «οκταετίας», και το 1949 αλλά και το 1961 ήταν πολύ κοντά. Και μέσα σ' όλα αυτά, ο Γρηγόρης να ανοίγει δρόμους σε άγνωστους τομείς όπως η Πολεοδομία, εντάξει η Επιθεώρηση Τέχνης, εντάξει ο Θεοδωράκης (στις καλές του εποχές) και ο Χατζηδάκης, αλλά οι αριστεροί πολεοδόμοι ή δεν μιλούσαν ή είχαν σωστές αλλά γενικές απόψεις (1^ο Συνέδριο ΣΑΔΑΣ), συνήθως απαιτούσαμε λαϊκή κατοικία (2^ο και 3^ο Συνέδριο) ή σωστά σχολικά κτήρια (4^ο Συνέδριο), δραστηριότητα όμως που

παϊκών αρχιτεκτονικών σχολών. Για τις σχολές που επιδίδονται με μεγαλύτερο ζήλο στην περαιτέρω αξιοποίηση και εφαρμογή διαστάσεων του ψηφιακού στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, το ζήτημα δεν τίθεται καθόλου με τους όρους μιας πρόκλησης για την αρχιτεκτονική εκπαίδευση, όπως υπαινισσόταν ο υπότιτλος του συνεδρίου. Πρόκειται μάλλον για μια φυσιολογική επέκταση πρακτικής η οποία υπαγορεύει και αναπτύσσει η ίδια τα εργαλεία που της χρειάζονται στην πορεία εξέλιξής της στον χρόνο. Η σχέση της με το ψηφιακό παραμένει έτσι διαρκώς εσωτερική, αυτοκαθοριζόμενη και συνεχής. Η αντίθετη άποψη διέβλεπε εκεί, ακριβώς στην αποφυγή δηλαδή επερώτησης της ίδιας της ψηφιακής πρακτικής του σχεδιασμού (όπως αυτή αποδόθηκε παραδειγματικά λ.χ. στην ομιλία του Κώστα Τερζίδη από το Harvard), τον κίνδυνο να θεωρηθεί πως η συγκεκριμένη προσέγγιση εξαντλεί και το ζητούμενό μας από την αρχιτεκτονική σήμερα – ένα ζητούμενο που είναι σαφώς πολυειδές και δεν μπορεί να περιορίζεται μονάχα στην αλγοριθμική επίλυση χωρικών γρίφων. Εμμένοντας στον αναπόφευκτα ανθρωποκεντρικό και ολιστικό χαρακτήρα της αρχιτεκτονικής ως γνώμονα για την κρίτική της, η άποψη αυτή θεωρεί πως η αντίπαλη έχει πλέον ανάγκη το (ψηφιακό) μέσον και σε σκοπό της, έχοντας ουσιαστικά λησμονήσει την αρχιτεκτονική της αφετηρία και την ευρύτερη προβληματική που έθαλλε εκεί.

Λειτουργώντας πλέον ως κοινωφελής επιχεί-

ρηση του Δήμου Χανίων και έχοντας ήδη εξασφαλίσει την έγκριση του διετούς προγράμματος δραστηριοτήτων του, το ΚΑΜ προετοιμάζεται να αντιμετωπίσει έναν επίσης δύσκολο κείμενο. Δεν μπορούμε παρά να είμαστε στο πλευρό του, καθώς το ενδιαφέρον για την έκβαση του δικού του στοιχήματος – όπως ακριβώς και οι πολυσχιδείς του δραστηριότητες – ξεπερνά την εμβέλεια του τοπικού.

Σημείωση

1. Βλ. το σχετικό άρθρο του Δημήτρη Ρηγόπουλου, «Αγώνας επιβίωσης για το ΚΑΜ», εφημερίδα *Καθημερινή*, 4 Φεβρουαρίου 2010.

